

ZPRAVODAJ 2001/1

Židovské muzeum má nové sídlo

Od února 2001 sídlí Židovské muzeum v Praze ve dvou rekonstruovaných budovách v blízkosti historických pražských synagog. S jednou z nich, Španělskou, na místě bývalé synagogy Stará škola, je nové sídlo muzea propojeno. Jeho budovy mají již svou dlouhou historii, která sahá daleko do minulosti.

V roce 1834 reformní Spolek pro upravenou bohoslužbu v Praze získal do svého užívání Starou školu spolu se dvěma sousedními domy, náležejícími k této synagoze již od roku 1726. V roce 1836 byla synagoga modernizována a 19. dubna 1837 zde byly zahájeny pravidelné bohoslužby. Protože Stará škola záhy nedostačovala vzrůstajícímu počtu členů, bylo roku 1866 rozhodnuto o stavbě nového chrámu. Stará škola byla následujícího roku zbořena a 26. května 1868 byla zasvěcena budova Nové, dnes Španělské synagogy, s 500 mužskými a 300 ženskými sedadly.

Roku 1892 nechala rada synagogálního spolku přikoupit další tři domy sousedící se synagogou na jižní straně a na jejich místě dala vystavět novou spolkovou budovu. V tomto domě byla v přízemí místnost správce synagogy, spolková místnost a archiv a patrně rovněž zimní modlitebna. Zřejmě v téže době koupil synagogální spolek také dům na severní straně synagogy. Za asanace pražského ghetta počátkem 20. století byl tento dům zbořen a v roce 1925 byl nahrazen novou větší budovou, jejíž architektura byla podle požadavku památkového úřadu přizpůsobena maurskému slohu Španělské synagogy (architekti Lampl a Fuchs). V přízemí nové budovy se nacházela zimní modlitebna a zasedací sál spolku, zbývající patra byla využita jako nájemný dům pro členy obce. Budova na jižní straně synagogy zůstala stát ještě celé desetiletí, ale také ona byla v roce 1935 zbořena a na jejím místě vyrostla přes odpor památkového úřadu moderní funkcionalistická budova podle projektu arch. Karla Pecánka s novým vestibulem vstupu do Španělské synagogy, schodištěm na galerii a novou zimní modlitebnou v patře.

V jižní přístavbě byly původně obchody a nájemní místnosti. Za okupace byla roku 1940 budova přestavěna Františkem Zelenkou na židovskou ambulanci, kde jedině mohli být ošetřováni židé. Po válce byla v budovách okolo Španělské synagogy zřízena ubytovna pro mládež a svobodné, později snad i útulek židovských dětí. Později se budovy dostaly do správy nemocnice na Františku a

bylo zde zřízeno lůžkové zařízení pro přestárlé. Gerontologie zde působila až do poloviny 90. let. V roce 1994 byly obě nemocniční budovy stejně jako Španělská synagoga vráceny Pražské židovské obci. Ta je posléze převedla do správy Židovského muzea v Praze, které je v letech 1999-2000 nechalo celkově opravit a zrekonstruovat.

Projekt rekonstrukce včetně interiérů zpracoval architektonický ateliér *Znamení čtyř* (ing. arch. Martin Bambas, ing. arch. Juraj Matula, ing. arch. Richard Sidej). Projekt musel řešit změnu funkce budov a přizpůsobit je pro účely provozu muzea. Toho bylo dosaženo rozšířením a maximálním využitím vnitřních prostorů a souvislým propojením obou budov ve všech patrech. Dalším náročným úkolem bylo vytvoření depozitářů a restaurátorských dílen. Ve spolupráci architektů s ing. Janem Červenákem, specialistou na klimatické podmínky prostředí, byly vzaty v úvahu všechny vnější i vnitřní rizikové faktory (tj. uložení archiv-ních prostorů na severní stranu budov, zlepšení tepelně-technických parametrů obvodového zdiva atd.). Vzniklo tak řešení, které odpovídá nejnovějším nárokům na provoz těchto specializovaných prostorů.

Zatímco hlavní průčelí funkcionalistické budovy je co nejvíce otevřeno veřejnosti vstupem do synagogy a nově zřízenou kavárnou, zastíněná severní strana druhé budovy je využita pro nové místnosti archivů a depotů knihovny, restaurátorské dílny kovů a pro výstavní síň v přízemí. Mezi hlavní architektonické úpravy parteru patří vedle prostoru kavárny také nová úprava hlavního vstupu. Ten byl rozšířen na elegantní vstupní vestibul řešený obklady z ušlechtilých materiálů. Vedlejším, ale důležitým přínosem vnitřních úprav, je

optimální nasvětlení malované vitráže hlavní rosety nad svatostánkem ve Španělské synagoze.

Do přízemí zrekonstruované budovy je situována nová "Galerie Roberta Guttmanna", určená pro krátkodobé tematické výstavy zaměřené na moderní umění. Nově je také otevřené informační a referenční centrum muzea, vybavené moderní počítačovou technikou. Na parter navazuje v prvním patře knihovna se studovnou, pracovní kurátorů sbírek, badatelna sbírkového oddělení, fotoateliér a fotoarchiv. V

druhém a třetím patře jsou umístěna pracoviště s omezeným přístupem veřejnosti - restaurátorské dílny textilu, kovů a nově založená restaurátorská dílna papíru, depozity a pracovní oddělení judaistiky a holokaustu. V posledním patře se pak nachází ekonomické oddělení, oddělení výstav a vnějších vztahů, správa počítačové sítě a ředitelství. V obou objektech jsou instalovány dva výtahy. V suterénu je umístěno technologické zázemí objektů a sklady a v přízemí má své centrum bezpečnostní služba muzea.

Podrobnější zprávu o vybavení a provozu jednotlivých oddělení muzea, jeho depozitářů a restaurátorských dílen přineseme v dalších číslech Zpravodaje.

Vavro Oravec - malíř duše

V polovině ledna roku 2001 byla v prostoru zimní modlitebny Španělské synagogy v Praze otevřena krátkodobá výstava obrazů Vavro Oravce. Tato výstava představuje 34 obrazů z let 1969-1999, které umělec v roce 2000 daroval do sbírek Židovského muzea v Praze. Kurátorem výstavy je PhDr. Arno Pařík. Je to další z řady výstav, kterými Židovské muzeum v Praze pomáhá objevovat především českému publiku zcela neznámé nebo téměř zapomenuté židovské umělce 20. století. Tak se v roce 1998 stala událostí výstava naivního malíře Viktora Munka a o dva roky později se představila se svým papírovým uměním v Praze málo známá pražská rodačka Chava Pressburger, žijící v Izraeli.

Vavro Oravec se narodil v slovenském Tvrdošíně (1915), vystudoval medicínu v Bratislavě (1933-38) a začal pracovat v nemocnicích v Bar-dějově a Nitře. Po vzniku Slovenského štátu v březnu 1939 pracoval ještě krátce v nemocnici, pak vypomáhal na úřadu Židovské rady v Bratislavě a též jako vychovatel židovských dětí, které byly vyloučeny ze škol. Jeho jediným uměleckým školením byl po zákazu lékařské činnosti tříměsíční přeškolovací kurs v ateliéru keramiček J. Horové a S. Fischerové v Bratislavě.

Na podzim 1944 byl zatčen a deportován do Osvětimi a odtud do koncentračních táborů Gross Rosen a Blechhammer.

Po skončení války Vavro Oravec odešel do Prahy, kde vystudoval stomatologii na Karlově Univerzitě a od roku 1948 začal pracovat jako zubní lékař v Praze. Ve volném čase zkoušel malovat, navštěvoval výstavy, snažil se doplnit své vzdělání návštěvou kurzů kreslení a studiem aktu u Jana Baucha, později konzultacemi u přátel malířů ze skupiny Máj 57 (R. Fremund, R. Piesen, J. Kolínská, J. Balcar, Z. Sekal, J. Švankmajer a další). Poprvé vystavoval se skupinou malujících lékařů v roce 1955. Tehdy začal cílevědomě malovat a díky přirozenému nadání brzy ovládl základy malířské techniky. Jeho obrazy si však i potom uchovaly originalitu naivního pohledu, neotřelou citovost a osobitý výraz.

Tři samostatné výstavy v letech 1959, 1962 a 1965 byly již výsledkem vlastního uměleckého vývoje a názoru. Nikdy nezískal technickou jistotu a zručnost profesionálů, ale tento nedostatek se v jeho obrazech stává spíše předností. Vše musel vyzkoušet a objevit sám, promýšlet s pokorou a znalostí života. "Je v jeho obrazech něco tajemného... jako by se v nich skrývaly zbytky nebo záblesky nějakých prastarých kultur... patina čehosi ne nového, čehosi nejen malířem, ale jeho předky prožitého a milovaného..." napsal o jeho obrazech již v roce 1959 kritik Jaromír Pečírka.

Portréty dlouho tvořily téměř výhradní náplň Oravcovy tvorby, několik krajin a postav jen potvrzují toto pravidlo. Jsou to portréty imaginární, založené na hluboké vnitřní spřízněnosti a vztahu. Tváře dětí a mladých dívek navazují na válečné zkušenosti, jsou obklopeny zvláštním smutkem.

Po okupaci Československa v srpnu 1968 Oravec emigroval do švýcarského Bernu. V exilu do jeho obrazů pronikly nové motivy, připomínající mezní prožitky z Osvětimi a pochodů smrti. K řadě portrétů přibýly podobizny jeho předků,

příbuzných a blízkých přátel stejně jako stylizované autoportréty, které zachycují spíše stavy duše než vnější podobu. Mezi všemi však od počátku převládá řada portrétů jeho blíženec Franze Kafky. Později se k němu přiřadí portréty dalších autorů: Marcela Prousta, Roberta Walsera, Hermanna Hesseho, Ernsta Trollera. Nechybí ani připomínka oblíbených umělců: Amedea Modiglianiho, Marca Chagalla, Paula Kleea, Karla Černého.

Obrazy Vavro Oravce vyzařují nedefinovatelnou magickou citovost, vzbuzují atmosféru snu a tichého pohroužení do světa dávno minulého nebo existujícího kdesi na druhé straně naší přítomnosti. Skrze své obrazy hledá umělec cestu k sobě samému, k zapomenutým událostem, lidem a věcem, jejich skrytým významům a smyslu, který nám ostatním ve shonu života beznadějně uniká.

Výstava bude otevřena do 30. dubna 2001, od 9.00 do 18.00 hod. denně kromě soboty a svátku pesach ve dnech 8., 9., 14. a 15. dubna 2001.

Židovská Morava, židovské Brno

Od 17. prosince 2000 do 18. února 2001 se v Domě umění města Brna konala výstava *Židovská Morava, židovské Brno*, na níž se jejím tvůrcům "Společnosti

pro kulturu a dialog K 2001" podařilo soustředit více než 500 exponátů a dokumentů z tisícileté historie Židů na Moravě a ve Slezsku. Na výstavu zapůjčilo početnou kolekci kultových předmětů i Židovské muzeum v Praze - celkem 78 exponátů. Ze sbírky textilu to byly především synagogální textilie, z nichž k nejvýznamnějším patřily opona z Brna z roku 1697 s monumentální dracounovou výšivkou a jeden z nejstarších dochovaných moravských pláštíků na Tóru, pocházející z Loštic z roku 1735. Ze zapůjčených kovových kultových předmětů vynikly pokladnička z Brna z roku 1763,

koruna na Tóru z roku 1816, štít na Tóru z Mikulova z roku 1799, jihlavský pohár na kiduš z doby před rokem 1623 a chanukový svícen ze severní Moravy z 18. století. Sbírkou obrazů Židovského muzea v Praze byla na výstavě zastoupena osmi portréty z 19. století a ze sbírky starých tisků a rukopisů bylo pro účely výstavy "Židovská Morava, židovské Brno" zrestaurováno šest kusů ze 17. století.

Purimové rozjímání ve Španělské synagoze

V pondělí 5. března připravila agentura Jazz Phonic Agency ve spolupráci se Židovským muzeem ve Španělské synagoze program nazvaný "Purimové rozjímání". V úvodu přivítal Leo Pavlát posluchače úvahou na téma Purim, večer dále zazněly výňatky z "Písně písní" v podání Vidy Neuwirthové a Petera Rose, tajemník Federace židovských obcí Tomáš Kraus přečetl dopis slavného českého herce Jana Wericha ke svátku Purim a o tom "Jak se slaví Purim v Izraeli" vyprávěl Oren Anolik z Izraelského velvyslanectví v Praze. Z hudební části posluchači ocenili "Purimové popěvky" v

interpretaci Michala Fořta, Vidy Neuwirthové a Yizzbandu, flétnové variace z Bizetovy opery Carmen v podání Markéty Stivínové a kytaristy Tomáše Illeho a pohybové "Fantasie na perský tanec" v přednesu Vasilie a Larisy Pomelníkových. Celým večerem provázela herečka Táňa Fischerová za hudebního doprovodu Debory Dostálové. Vydařený večer navázal tak na chanukové "setkání-rozjímání" a v této tradici se bude ve Španělské synagoze i nadále pokračovat.

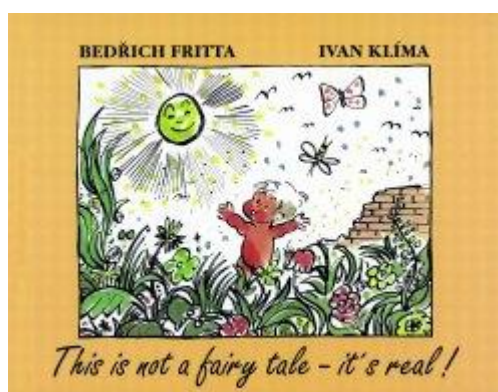
Z nových publikací

Bedřich Fritta, Ivan Klíma: This is not a fairy tale - it's real!

Poprvé v anglickém překladu vychází text Ivana Klímy doprovázející unikátní obrázky pražského výtvarníka, grafika a karikaturisty Bedřicha Fritty. Ten namaloval v

koncentračním táboře v Terezíně svému synkovi Tomíčkovi k třetím narozeninám obrázkovou knížku. Z celé rodiny Bedřicha Fritty, který zahynul v roce 1944 krátce po deportaci do Osvětimi, jako jediný se zachránil právě čtyřletý Tomáš. Tuto

obrázkovou knížku uchovává jako dědictví po svém otci. Ve stejnou dobu žil v terezínském ghettu jiný, starší chlapec Ivan Klíma a zde vytvořil své první literární pokusy. Oba chlapci se znovu setkali až mnoho let po válce. Tehdy Ivan Klíma napsal k obrázkové knize Tomáše Fritty příběh o chlapci, který se nestal číslem. (Anglicky, 108 stran, 51 barevných reprodukcí)

Významné návštěvy

únor

Delegace American Jewish Committee z USA